

/ Растравляет ветр озорной» [9, с. 71]. У такой спосіб образи флори не лише стають образами зображення в процесі словесного живописання, яким славиться Ван Вей, а несуть символічне смислове й знакове навантаження, що увиразнюють думку, настрої, почуття чи емоцію.

У той же час, враховуючи потужний зв'язок між образотворчим мистецтвом і літературою в китайському мистецтві, варто згадати й про один з основних та найкрупніших жанрів традиційного китайського живопису – хуа-няо («квіти-птахи»), що присвячений зображенню рослин, квітів, трав, тварин, комах та риб. Картини часто мають прихований смисл, що створюється, до речі, через використання усталених і відомих знакових значень різноманітних представників флори й фауни. Очевидно, саме в цьому криється особливе світосприймання та світовідчуття китайців, і вже перші ознаки такого особливого світорозуміння вбачаємо в «Ши цзіні». Адже не випадково В. Васильєв розглядав цю пам'ятку «як засаду всього розвитку китайського духу, *цзін* переважно» [1, с. 120], а це, у свою чергу, тісно прив'язується до розвитку самотнього мистецтва та оригінальної культури.

Отже, відома китайська літературна пам'ятка «Ши цзін» відзначається яскраво вираженою підтекстовістю, що в першу чергу пов'язується з символічністю й знаковістю образів, які несуть у собі певні значення та смисли. Зокрема, до таких образів належать флористичні образи, що несуть у собі приховані смисли, які й посилюють інформативність чи настрій того чи того твору книги пісень. Ця виразна підтекстова особливість розглянутої поетичної антології дає змогу припустити, що витоки підтексту як однієї з важливих і ключових ознак китайської літератури сходять до книги пісень, де образи-символи, образи-знаки грають своїми значеннями та їх відтінками.

Література:

1. Васильєв В. П. Очерк истории китайской литературы / В. П. Васильєв ; Перевод на русском и китайском языках ; Перевод на китайский язык Янь Годуна ; Ответственный редактор А. А. Родионов. – СПб. : Институт Конфуция в СПбГУ, 2013. – 328, [6] с.
2. Малявин В. Китайская цивилизация / Владимир Малявин. – М. : ИПЦ «Дизайн. Информация. Картография» : ООО «Издательство Астраль» : ООО «Издательство АСТ», 2001. – 627, [4] с. : ил., карт.
3. Рахманин О. Из китайских блокнотов: О культуре, традициях, обычаях Китая / О. Рахманин. – Издание второе, дополненное. – М. : Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1984. – 118, [2] с.
4. Трессидер Дж. Словарь символов / Дж. Трессидер ; Пер. с англ. С. Палько. – М. : Гранд : ФАИР-ПРЕСС, 2001. – 443, [1] с. : ил.
5. Федоренко Н. Китайские записки / Н. Федоренко. – М. : Советский писатель, 1955. – 534, [2] с.
6. Федоренко Н. Т. Древние памятники китайской литературы / Н. Т. Федоренко. – М. : НАУКА ; Главная редакция восточной литературы, 1978. – 318, [2] с.
7. Энциклопедия китайских символов (Восточный символизм) / Сост. К. А. Вильямс ; перевод с англ. – М. : Издательство В. П. Царёва, 2001. – 436 с. – (Серия «Символы»).

Ілюстративний матеріал:

8. Конфуций. Лунь Юй / Конфуций. – М. : Восточная литература, 2001. – 168 с.
9. Поэзия эпохи Тан (VII–X вв.) / Пер. с кит. ; Ред. кол. Л. Делюсин, Т. Редько, В. Сорокин и др. ; Сост. и вступ. статья Л. Эйлина. – М. : Худож. лит., 1987. – 478, [2] с.
10. Шицзин: Книга песен и гимнов / Перевод с кит. А. Штукина ; Подгот. текста и вступ. ст. Н. Федоренко ; Комментар. А. Штукина. – М. : Художественная литература, 1987. – 350, [2] с.

УДК 811.161.2'373.2 (043)

М. М. Цілина,

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», м. Київ

ПРОПРИАТИВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ПАМ'ЯТОК XIII – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVI СТ.

Наукову розвідку присвячено дослідженню найменувань літературних пам'яток XIII – першої половини XVI ст. Охарактеризовано їх структуру, розглянуто особливості семантики та варіативності цих онімів. У назвах також прослідковано мовні процеси, властиві для староукраїнської мови того періоду.

Ключові слова: *ідеоніми; бібліоніми; пропріативні класи; ономастичний маркер.*

ПРОПРИАТИВЫ НА ОБОЗНАЧЕНИЕ ЛИТЕРАТУРНЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ XIII – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНЫ XVI В.

Научная статья посвящена исследованию наименований литературных произведений XIII – первой половины XVI в. Охарактеризована их структура, рассмотрены особенности семантики и вариативности этих онимов. В названиях также прослежены языковые процессы, характерные для староукраинского языка того периода.

Ключевые слова: *идеонимы; библионимы; пропріативные классы; ономастический маркер.*

PROPRIATIVES OF LITERARY MONUMENTS OF XIII – THE FIRST HALF XVI ST.

Scientific exploration is devoted to research items literary monuments of XIII – the first half of the sixteenth century. Characterized their structure and semantics of the features of the variability of these onims. The names also followed linguistic processes inherent to old Ukrainian language of this period.

One of the unexplored areas of onomastics is ideonimiya, represented countless different categories of proper names that have referents in intellectual, ideological and artistic sphere of human activity. In particular, not quite mastered it still such sector as biblionimiya. Attention to research different aspects of the study were taken title: the semiotic, lingvopoetic, stylistic, syntaxis... But the most onims to refer to works of fiction such quantity that, of course, it would refill filing onomastic studies. Considers necessary to carry out scientific research in this area, considered the name of literary monuments of most mysterious period in the history of Ukraine – XIII – first half of the sixteenth century. Which the researchers associated with the time fall of Kyivan Rus, the Mongol-Tatar invasion and the appearance of these areas autonomous principalities.

Analyzed name to refer to literary monuments of XIII – the first half of the sixteenth century can say that almost all of them are multi-component, have at least two components. The structure of these names are onomastics markers indicating the genre of the work and different classes of onims – makroponims, eklezionims, antroponims, gidronims, oronims, ethnonims that is most often associated with the title authors or compilers (translators), the place of their writing or finding. Quite often (especially in oratorical works, folklore) in such propriatyves meet a variety of tropes, most epithets, metaphors and personification.

Key words: *ideonims; biblionims; propriaty classes; onomastic marker.*

Однією з малодосліджених галузей ономастики є ідеономія, репрезентована незліченною кількістю «різних категорій власних назв, що мають денотати в розумовій, ідеологічній і художній сфері людської діяльності» [15, с. 61]. Зокрема, не досить освоєним дотепер залишається такий її сектор, як *бібліонімія*, хоча деякі теоретичні засади цього пропріативного класу все ж розглядалися, зокрема, російськими ученими З. Блисковським [1], С. Джанджаковою [5], С. Кржижановським [10], Н. Кожіною [9]. В українській ономастиці назва-заголовок стала об'єктом дослідження Л. Бойка [2], Л. Грицок [3], О. Траченка [17], Т. Желтоногової [8] та ін. До уваги в наукових розвідках бралися різні аспекти вивчення заголовка: семіотичні, лінгвопоетичні, стилістичні, синтаксичні... Однак самих онімів на позначення творів художньої літератури така кількість, що, звичайно, бажано було б доповнити картотеку ономастичних студій. Вважаємо необхідним здійснити науковий пошук у цій сфері, розглянувши найменування літературних пам'яток найбільш загадкового в історії України періоду – XIII – першої половини XVI ст., котрий учені пов'язують із часом занепаду Київської Русі, монголо-татарською навалою і появою на цих територіях удільних князівств.

Однією з найдавніших пам'яток староукраїнської мови вважають *Кам'яно-Струмелівське євангеліє* (1411), у якому зафіксовано: «Року 1411 написана ця книга, що називається «Євангеліє тетр» у богоспасенному місті Кам'янці Струмило вій многогіршим і недостойним Тимофієм Павловичем» [7]. Таким чином, бачимо, що найменування первинно було іншим і вказувало на літургічне чотириєвангеліє, тобто складалося з чотирьох частин. Однак з плином часу, очевидно, для ідентифікації цієї пам'ятки, невідомим автором присвоєно найменування від назви міста, де було написано книгу.

Праця над пам'яткою *Пересопницьке євангеліє* тривала п'ять років і була закінчена в 1561 р. у Пересопницькому монастирі, від якого й походить назва.

Крехівський апостол – визначна рукописна пам'ятка української мови 2-ї пол. 16 ст. (після 1563). Знайдений у Крехівському монастирі на Львівщині, від назви якого й походить його найменування. Пам'ятку виявив і подав про неї відомості Й. Боцян, детально описав І. Огієнко. *Крехівський апостол* – анонімний творчий переклад (із значними скороченнями або доповненнями тексту оригіналу) апостольських діянь та послань з Радзивілівської Біблії 1563 р. Джерелами для перекладу були також польський Новий Завіт 1556 р. М. Шарфенбергера, церковнослов'янські та грецькі тексти, *Апостол* Франциска Скорини 1525 р. «*Апостол*» у пропріативі вказує на богослужбову книгу з частиною книг Нового Завіту, себто своєрідне зібрання, ще й перекладне, з мовного боку це ономастичний маркер.

У «*Чеській граматиці*» Яна Благослава, написаній у 1571 р., була вміщена перша публікація літературного запису української пісні про Стефана Воеводу – «*Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш*». Онім на позначення пісні має два звертання до річки, з погляду ономастики – гідроніми. Сама річка має персоніфіковані риси, позаяк тече смутно. До неї звертаються з питанням чому смутен течеш, проте орфографічно це не виявляється, оскільки немає знака питання. А може, це риторичне питання? Постає і ще одне питання? Чому у пісні згадана річка Дунай? Цю назву можемо поєднати з автохтонною теорією походження слов'ян. Зокрема, значна кількість учених-мовознавців, істориків, відстоює точку зору про те, що «середньодунайський регіон і є найдавнішою територією формування слов'янських племен. Цим пояснюється і той факт, що на образ Дунаю часто натрапляємо у старовинних народних піснях, календарному та обрядовому фольклорі майже всіх слов'янських народів, більшість з яких не була з ним пов'язана ні історично, ні географічно» [11, с. 17].

У другій половині XIII ст. було створено *Галицько-Волинський літопис*. Його назва походить від оніма на позначення князівства (Галицько-Волинське), що було на той час одним із найбагатших і наймогутніших. Звичайно, прозора мотивація пропріатива не оминувала й указує на ономастичний маркер, у цьому випадку – жанровий визначник «літопис». Відомо, що ця пам'ятка мала декілька списків, тобто редакцій. Найдосконаліший з них – *Іпатський*, чи *Іпатівський*. Назва походить від еклезіоніма *Іпатський*, *Іпатівський*, що належить монастирю біля міста Костроми – давнього місця зберігання рукопису. Ще відомий *Хлебніковський* список (колись належав коломенському купцю Хлебникову).

Як відомо, цей літопис складається з двох самостійних частин Галицької і Волинської. В основу найменувань, бачимо, лягли макротопоніми, а саме – назви земель, областей, територій, що входили до складу об'єднаного князівства. Галицька частина літопису в науковій літературі має назву *Літописець Данила Галицького*. Ім'я Данила Галицького тут уживане як ключове, як особи, що була не тільки князем, а й мужнім і відважним воїном, владним правителем, мудрим дипломатом. Тобто основні події розвиваються навколо його постаті. Інша частина «літописець» була, до речі, поширеною у тогочасних найменуваннях. Згадаймо відомого Нестора-літописця. Прикладка «літописець» тут є вказівкою на Нестора як на писаря, особу, що фіксувала історичні події. У найменуванні літописної частини йдеться дещо про інше. Дефініція цього слова, на нашу думку, тісно пов'язана з жанром літопису, є синонімічною до нього, таким чином уживаючись у значенні інтеграційного жанру, що поєднує в собі і легенду, і воєцьку повість, і житіє святого, і розмаїті документи тощо. Як зазначає Леонід Махновець, «Літопис руський», що належав Іпатському монастирю, мав колись заголовок *Літописець руський*. Цей рукопис містив нотатку XVII ст. на звороті першого аркуша: «Книга Іпатського монастиря летописец о княженіи» [12]. Якщо «Літопис руський» і «Літописець руський» є синонімами, то *летописец* на нотатці має значення опису, розповіді. За давньоруським правописом у слові *Літописець* вживалася *Ѣ*, що на власне українському ґрунті стала літерою *і*, а *летописец* на нотатці, можливо, російською рефлексією цієї букви чи, як зазначає І. Огієнко, «це риса північноукраїнська, спільна з білоруською, наприклад: *немий, беда, цена, вѣщій – вецуючи, бѣгаючи – бегуть, грѣх – згрішили*» [13].

Друга частина – *Волинський літопис* – присвячена внутрішнім подіям Волинського князівства, від назви якого й походить. Онім є вторинним, як вторинним є і його похідне найменування.

З-поміж західноруських літописів найближче до української історіографії є *Супрасльський список*. Назва мотивована найменуванням Супрасльського Благовіщенського монастиря. Супрасльський список складається із трьох частин, кожна з яких також має свою назву. Перша – «*Сказаніє о вѣрнихъ святыхъ князей руськихъ*». «Сказання» у давній літературі означувало прозовий твір легендарно-історичного змісту [16]. Отже, з мовного погляду маємо ономастичний маркер. Окрім цього, у багатокомпонентному утворенні, побудованому на кшталт словосполучення, знаходимо три прикметники-означення до князей – *вѣрнихъ, святыхъ, руськихъ*, що функціонують як епітети. Є ще й інше найменування цієї частини – «*Избраніє Лѣтописанія изложено вкратце*» – компіляція з давньокиївських, новгородських і московських літописів, тому й іменується «избраніє», тобто зібрання. Це є основне слово-ономастичний маркер, однак вектор самої назви в цілому характеризує структуру літопису. Окрім наявного синтезу різних літописних традицій, онім репрезентує стислість викладу, через це й маємо «изложено вкратце».

У другій частині «*Літописець великих князей литовскихъ*» зустрічаємо вже знайоме *Літописець*, що вживається як літопис. Побудова цього пропріатива схожа до структурної організації назви першої частини, проте вже акцентується на князях литовських, яких метафорично названо великими, напевно, за масштабністю благих діянь. Тут привертає увагу оповідання «*О Подольской землі*» – про завоювання Поділля литовськими князями, братами Корятовичами. Онім указує на тему твору, починається приименником і має макротопонім у своєму складі.

«Похвала о великом князи Витовтѣ», що є наступною частиною, відрізняється, як зазначають дослідники, від загальної текстології літопису [4, с. 94], літературними ознаками, на що, перш за все, вказує саме найменування. Жанровий визначник «похвала» пов'язує тему твору з подібними пам'ятками ораторського стилю, згадаймо для порівняння хоча б найвідоміші «Слово о законѣ и благодати» Іларіона чи відомі послання Кирила Туровського... Проте структура найменувань творів попередників, безсумнівно, була іншою. Ономастичний маркер «похвала» одразу вводить будь-якого читача в курс справи, акцентує не на тематичну, а на ідейну канву в частині – показати національно-політичну незалежність Литви від Польщі.

У Супрасльському списку вміщено невеликий літопис «Начало руських князей Рускаго князенья», який прийнято називати *Коротким Київським літописом*. Хоч його було складено у XVI ст., однак події, охоплені у ньому, – від 862 до 1515 року [4, с. 95]. Як бачимо, автор твору намагався поглянути до витоків Київської Русі, початків князювання, тому опорним в онімі є слово «начало». З-поміж інших елементів у структурі найменування зустрічаємо етнонімну назву «Рускаго князенья».

І так само етнонімне руських (князей). Слід зазначити їх різні правописні особливості: перше пишеться з великої літери, бо, очевидно, малася на увазі саме Київська Русь як держава, князівство тощо.

До того ж періоду належать два твори, написані на Закарпатті. Назва *Мукачівський літопис* відає історичного походження. Пропріатив має ще й інше найменування – «Хронологія». Хронологія (від грец. χρόνος – час і λόγος – вчення) – послідовність історичних подій у часі; часослів'я, опис і вивчення того, як саме відбувалися певні події в часі (історично) [6]. Мова, безперечно, йде про жанр. У цьому руслі варто зазначити, що паралельно з цим жанром функціонував і жанр хроніки. Хроніка (грец. χρονικός – зв'язаний із часом) – різновид історичної літератури, зібрання записів з викладом найважливіших подій того чи іншого періоду в хронологічному порядку [6]. До речі, слід зауважити, що вже згадувана нами друга частина «Супрасльського списку» мала назву «Хроніка Биховця», котра, поряд з ономастичним маркером, містила й ім'я автора.

Своєрідним продовженням Мукачівського літопису є «Краткое лѣтословіе о монастыри чина св. Василия Великого на горѣ Чернецкой суцем, еже показует в которое лѣто начался, кто в нем изуменом был, что достопамятного под каждым сталося, от лѣта 1458 изобретенное в листвохранилици монастыря Мукачевского». Ключовим жанровим показником у цьому найменуванні виступає «лѣтословіе», що продовжує синонімічний ряд до згадуваних «літопис», «хроніка», «хронологія». Слово за побудовою складне і у другій частині не позбавлене певної стилістичної конотації: основа **-ловіе** підкреслює різностильовий виклад подій у творі. Прикметник «краткое» указує на структуру пам'ятки – події в літописі викладено побіжно. Окрім цього, автор скрупульозно деталізує в онімі усі основні моменти викладу змісту, а саме: назву монастиря, гори, де був розміщений церковний об'єкт, його заснування, основні події і визначних осіб, пов'язаних із цією святинею. Лінгвістичний пошук дозволяє знайти у найменуванні еклезіонім, оронім та астіонім.

Звичайно, белетристичним в цілому вражає своєю словесною монументальністю, попри те, що вважається «кратким». Однак варто зауважити, що у попередній період Київської Русі великі за обсягом багатоконпонентні назви були нормою. Порівняймо хоча б з «*Се повести времянныхъ лѣт, откуда есть пошла Русская земля, кто в Киевѣ нача первее княжити, и откуда Русская земля стала есть*» та ін. Питання економії мовних засобів у ті часи не було актуальним. Якраз навпаки, автори намагалися якомога більше у своїх ідеонімах сконденсувати основні віхи подієвого розмаїття творів.

Твори досліджуваного періоду, як бачимо, згадують про литовських, руських князів. І. Огієнко у цьому контексті зазначає: «...наша українська літературна мова, мова руська, стала пошалу навіть офіційною мовою Литовсько-руської держави: цією мовою писано по канцеляріях урядові акти, суджено по судах, вона була навіть домовою мовою деяких литовських князів, нею ж написаний і збірник тодішніх правних постанов, т. зв. Статут Литовський 1529 року, пізніші видання 1566 і 1588 років. У цьому Статуті навіть правно забезпечено українську мову, як мову офіційну держави: «А писарь земський маєть поруску литеррами и словы рускими вси листы, выписы и позвы писати, а не инымъ езыкомъ и словы». Цією ж українською літературною мовою трохи давніше був написаний і т. зв. Судебник великого князя Казимира IV 1468 р., за яким суджено скрізь, а навіть у Кракові» [14]. Таким чином, Литовсько-руська доба аж ніяк не завадила, а лише сприяла утвердженню статусу української мови як літературної. Щодо пропріативів на позначення документів, то можна стверджувати абсолютний конотативний зміст, укладений у діловодну термінологію. Ономастичні маркери «статут», «судебник» тут поширюються лише чіткою хронологією і вказівкою на князя чи державу, котрим належить відповідний документ. Очевидним є стилістичний вплив: твори є зразками офіційно-ділового стилю.

«Слово о погибели Руськия земли», створене у середині XIII ст., як зазначають учені, є безпосереднім образним перегадком зі «Словом о полку Ігоревім» [4, с. 98] – ранішою, давньоруською пам'яткою (1185). І це можна сказати не лише про ідейно-змістове наповнення творів, а й про подібність утворення їх найменувань. «Слово о пълку Игоревѣ, Игоря, сына Святъславля, внука Ольгова» – назва хронологічно першої пам'ятки на титульній сторінці. «Словом» здебільшого називали свої твори представники ораторського мистецтва. Обидва оніми – багатоконпонентні, утворені на зразок словосполучення на основі підрядного зв'язку керування: Слово про що? о погібелі; о погібелі чого? Руськия земли і Слово про що? о полку; о полку про чийого? Ігоревім; Ігоря якого? сына Святъславля, внука Ольгова. Хоча, як бачимо, з останнього прикладу, підрядний зв'язок узгодження тут також представлено. Щодо лексичного наповнення пропріативів можна сказати про властиву ораторському стилю вживаність слів у переносному значенні, себто використанні тропеїстики. Зокрема, йдеться про лексему «погібель», що нетрадиційно застосовується до Руської землі. Вважаємо це виявом поетичного уособлення, адже гине все живе, а землю можна спустошити. Руська земля у контексті найменування вживається у значенні території, де жили русичі, спадкоємці жителів Київської Русі, є макротопонімом. Очевидно, на час написання твору, ця велика держава була спустошена нашествиям ординської навали, не функціонувала як єдина країна, була на межі розпаду на удільні князівства, що дуже непокоїло автора, котрий уболівав за її майбутню долю.

У «Слові о полку Ігоревім» зафіксовано, крім жанрового маркера, тему, але без вказівки на конкретні події, можливо, метафорично, а також конкретизовано особу князя за його родоводом. Цей онім, відкинувши у своїй структурі ознаки походження Ігоря, так і дійшов до нас, лише з деякими фонетичними змінами. Тому сучасна назва – «Слово о полку Ігоревім». Постає питання, чому саме Ігорів полк, не дружина чи військо...? Напевно, слово вжито не у прямому значенні полку як військової одиниці, а із семою великої кількості кого-, чого-небудь. Порівняємо прислів'я «Нашого полку прибуло» – нас стало більше, збільшилося таких людей, як ми. У цю лексему укладено один із ідейних постулатів автора – єднання задля перемоги, адже Ігор, як відомо, пішов у похід з об'єднаним військом свого брата Всеволода, сина Володимира та небожа Святослава.

Розглядаючи тему настрою русичів під ординським ярмом, слід згадати ще «Слово о Лазаревѣ воскресеніи» – апокрифічний твір про визволення Ісусом Христом із пекла завітних праотців. Його назва, окрім жанрового маркера слово, містить ім'я праведника і віддієслівний іменник «воскресеніє» з абстрактним значенням. Проте ідейно-тематичне наповнення поеми не слід трактувати, просто з'ясовуючи структурні елементи белетристичності. Найменування є символічним,

потребує детального декодування, яке можна здійснити лише після прочитання твору. І. Франко, ґрунтовно досліджуючи поему, у наріканнях праведників вбачав відгомін настроїв русичів під монголо-татарським ігом, а в словах Христа – їх надії на «кращу будучину» [18, т. 32, с. 35–111].

Видатною пам'яткою давньоруського агіографічного письменства вважається «*Киево-Печерський патерик*». *Патеріки* (грец. *patērīkon*, лат. *vita patrum* від *pater* – батько) – життєписи і повчання святих отців Церкви, збірники оповідань про життя християнських святих отців [6]. «Киево-Печерський патерик» уміщував цикл легенд, оповідань про життя саме київських ченців і був спрямований на прославлення Києво-Печерської лаври, найменування якої і стало первинним для назви патерика. Є декілька редакцій цього збірника – *Арсеніївська*, виконана за задумом єпископа Арсенія Тверського, від імені якого і походить, *Касіянівські* – створені за наказом інок Касіяна, що теж мотивуються антропонімом.

Таким чином, проаналізувавши назви на позначення літературних пам'яток XIII – першої половини XVI ст., можемо стверджувати, що майже всі вони багатокомпонентні, тобто мають як мінімум два складники. У структуру цих назв входять ономастичні маркери із указівкою на жанр твору, а також різні класи онімів – макротопоніми, еклезионіми, антропоніми, гідроніми, омоніми, етніоніми, що найчастіше пов'язують заголовок із авторами чи укладачами (перекладачами), місцем їхнього написання чи знаходження. Непоодинокі (особливо в ораторських творах, фольклорі) у таких пропріативах зустрічаються різноманітні тропи, найчастіше епітети, метафори й персоніфікації.

Література:

1. Блисковский З. Д. Муки заголовка / З. Д. Блисковский. – М., 1981. – 111 с.
2. Бойко Л. Б. Особенности функционирования названий в текстах с различными коммуникативными заданиями / Л. Б. Бойко. – Автореф. дис... канд. филол. наук. – Одесса, 1989.
3. Грицюк Л. Ф. Семиотические и лингвопоэтические особенности заголовков стихотворных произведений / Л. Ф. Грицюк. – Автореф. дис... канд. филол. наук. – К., 1985. – 24 с.
4. Давня українська література : Підручник / За ред. М. С. Грицяя. – К. : Вища школа, 1989. – 414 с.
5. Джанджакова Е. В. О поэтике заглавий / Е. В. Джанджакова // Лингвистика и поэтика. – М., 1979. – С. 207–214.
6. Електронний ресурс. – Режим доступу : // uk.wikipedia.org/wiki.
7. Електронний ресурс. – Режим доступу : kambuzka czb.edukit.lviv.ua / bibliotechni_vidannya / informacijni_vidannya / kamyanecchina istoriya kuljtura turizm.
8. Желтоногова Т. В. Заголовок як компонент структури українського поетичного тексту : Автореф. дис... канд. филол. н. / Т. В. Желтоногова – Кіровоград, 2004.
9. Кожина Н. Заглавие художественного произведения: онтология, функции, параметры типологии / Н. Кожина // Проблемы структурной лингвистики: сб. научных трудов. – М., 1980.
10. Кржижановский С. Поэтика заглавий / С. Кржижановский. – М. : Никитские субботники, 1931. – 32 с.
11. Леута О. І. Старослов'янська мова / О. І. Леута. – К. : Вища школа, 2001.
12. Махновець Л. Літопис руський / Пер. з давньорус. Л. С. Махновця; Відп. Ред. О. Мишанич. – К. : Дніпро, 1989. – 591 с.
13. Огієнко І. Історія української літературної мови [Електронний ресурс] / І. Огієнко. – К., 2001. – Режим доступу : // litopus.org.ua / ohukr / ohu. htm.
14. Огієнко І. Українська літературна мова XVI ст. і український Крехівський Апостол / І. Огієнко. – Т.1–2. – Варшава, 1930.
15. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская. – М. : Наука, 1988. – 192 с.
16. Словник літературознавчих термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // www.ukrlit.vn.ua / info / dict / gmb 7m.htm.
17. Траченко О. Н. Стилистические характеристики заглавия как знака текста в синтагматике и парадигматике (на материале англоязычного рассказа): автореф. дис... канд. филол. наук: 10. 02.04 – германские языки. – К., 1984. – 24 с.
18. Франко І. Я. Слово о Лазарев воскресені: Староруська поема на апокрифічні теми / І. Я. Франко // Збір. Творів: У 50 т. – Т. 32. – С. 55–111.

УДК811.111

О. Я. Чепіль,

Національний університет «Острозька академія», м. Острог

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПЕЦИФІКИ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ НІМЕЦЬКОЇ СПІЛЬНОТИ У ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ

У статті здійснено ґрунтовний аналіз особливостей комунікативної поведінки німецької спільноти у стандартних ситуаціях ділового спілкування за допомогою ситуативної моделі Й. Стерніна, загальнонаукових методів дослідження та методу контрастивного аналізу зокрема. Ефективність міжкультурної мовної комунікації розглядається через призму культурних чинників, які визначають не лише сегменти мовного коду, але й усі складові процесу комунікації: принципи, норми, комунікативні стратегії і тактики, тип кодової системи: вербальну та невербальну.

Ключові слова: комунікативна поведінка, комунікативні норми, комунікативна особистість, національна специфіка, ділове спілкування.

ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ СПЕЦИФИКИ КОММУНИКАТИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ НЕМЦЕВ В ДЕЛОВОМ ОБЩЕНИИ

В статье представлен глубокий анализ особенностей коммуникативного поведения немцев в стандартных ситуациях делового общения, применен ситуативную модель Й. Стернина, общенаучных методов исследования и метода контрастивного анализа, в частности.

Ключевые слова: коммуникативное поведение, коммуникативные нормы, коммуникативная личность, национальная специфика, деловое общение.

NATIONAL PECULIARITIES OF GERMANS' COMMUNICATIVE BEHAVIOUR IN BUSINESS COMMUNICATION

A thorough analysis of the peculiarities of Germans' communicative behavior by means of Y. Sternin's situation model in business communication has been made in this article. The variety of general scientific methods and the method of contrastive analysis in particular have been applied to fulfill the objectives of the article. The effectiveness of intercultural communication is to be viewed through cultural factors determining therefore not only language code segments but all other constituent parts of communication, such as its principles, norms, communicative strategies and tactics, code system: verbal and non-verbal. The main object of the process of communication is a human being that belongs to a certain cultural group of people united